

Forord

Med denne udgave af NyS kan vi tilbyde to artikler og hele tre anmeldelser. Samlende for alle bidrag er en interesse for enten sprog- og genrehistorie eller ordbøger.

I sin artikel *En kvantitativ undersøgelse af ekstraposition til venstre i gammel-danske diplomer* analyserer Sebastian Møller Bak syntaktiske udviklinger i den såkaldte 'bestyrkelsesformel' i diplomer fra årtierne omkring år 1400. Mere konkret undersøges præpositionsforbindelser i starten af formler som (i moderne ortografi): 'til vidnesbyrd da er mit segl hængt på dette brev'. Spørgsmålet der undersøges, er om præpositionsforbindelsen optræder i sætningens fundamentfelt ('til vidnesbyrd er mit segl ...') eller i ekstraposition til venstre med genoptagende led i fundamentfeltet ('til vidnesbyrd **da** er mit segl hængt på dette brev'). Analysen viser at konstruktionen med præpositionsforbindelsen i ekstraposition bliver sjældnere over tid, og det diskuteres om udviklingen i retning af den fastere sætningsstruktur med præpositionsforbindelsen i fundamentfelt kan være en påvirkning fra de akademiske centre i Sverige og Finland.

Artiklen *Vejret for hvem? Og til hvad?* af Jan Heegård Petersen og Jacob Thøgersen følger op på sidste nummer af NyS, nemlig temanummeret om *Sproglige perspektiver på klima og vejr*. I deres analyse beskriver Petersen og Thøgersen udviklinger i vejrudsigter fra radio og tv (de såkaldte 'allemandsvejrudsigter') i perioden 1939–2023. Analysen trækker dels på optællinger af ordklasser og enkeltord og dels på kvalitative analyser af *strukturen* i vejrberetningen samt talerens/oplæserens *relation* til det sagte og til modtageren. Analysen viser at allemandsvejrudsigten har bevæget sig fra et meget stramt struktureret og nøgternt register til et register med en langt højere grad af vurdering. Samtidig er 'den indskrevne' modtager forandret fra nogen med et professionelt forhold til vejret (fx landmænd) til nogen med et komfortrelateret forhold til vejret (typisk byboere).

Begge artikelbidrag kan altså siges at have historisk interesse, om end det er sproghistorie på meget forskellige måder.

I anden del af nummeret bringer vi tre anmeldelser; af to ordbøger og af en sproghistorisk antologi.

I anmeldelsen med titlen *Aldrig før er der blevet skrevet en bog med så mange imperativer* anmelder Søren Sandager Sørensen og Mette-Marie Møller Svendsen *Dansk Udtaleordbog* af Ruben Schachtenhaufen, Michael Bach Ipsen og Mikael Fabrin, udgivet af Modersmål-Selskabet i 2024.

Pär Nilsson anmelder i *Små och stora förändringar i den senaste upplagan av Retskrivningsordbogen* også en ordbog, nemlig, som titlen siger, *Retskrivningsordbogen*, 5. udg., ved Dansk Sprognævn i 2024.

I den sidste tekst i dette nummer af NyS anmeldes der som antydet en sproghistorisk antologi: David Håkansson behandler *Mange grublende Dage ere gaaede forud. Grammatik i 1800-tallet som nøgle til moderne normproblemer*. Bogen er redigeret af Eva Skafte Jensen og Jørgen Schack og udgivet af Dansk Sprognævn i 2024.

God læselyst!